
Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση – Η πολιτεία συναντά τις εκπαιδευτικές ανάγκες της επαρχίας

Το παρόν άρθρο πραγματεύεται την απόπειρα σύστασης προγράμματος σχολικής εκπαίδευσης που θα διενεργείται εξολοκλήρου εξ αποστάσεως. Όπως επισημαίνει η Βασάλα (2005) «παιδιά και ενήλικες που για διάφορους λόγους (οικονομικούς, επαγγελματικούς, τοπικών παραδόσεων, υγείας κλπ) αδυνατούν να παρακολουθήσουν μαθήματα στο συμβατικό-παραδοσιακό σχολείο αλλά και σε άτομα με ιδιαίτερα ταλέντα σε διάφορους τομείς που επιθυμούν κάτι διαφορετικό ή κάτι επιπλέον από την μαζικότητα του σχολείου, η εξΑΣΕ παρέχει ευκαιρίες μόρφωσης είτε ανεξάρτητα από τη συμβατική εκπαίδευση (αυτοδύναμη εξΑΣΕ) είτε συμπληρωματικά και παράλληλα με αυτή (συμπληρωματική εξΑΣΕ)».

Στις επόμενες σελίδες θα σκιαγραφηθεί ο τρόπος οργάνωσης και διαμόρφωσης ενός προγράμματος πρωτοβάθμιας σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Θα γίνει λόγος για το σύγχρονο και το ασύγχρονο μέρος της, καθώς και τις ιδιαιτερότητες του εκπαιδευτικού υλικού. Εν συνεχεία, θα αναλυθεί ο ρόλος του διδάσκοντα που λαμβάνει νέες διαστάσεις, εξαιτίας της ιδιαίτερης φύσης της σχολικής εξΑΕ. Η εργασία ολοκληρώνεται με τη παράθεση ορισμένων τρόπων υποστήριξης των διδασκόντων, ώστε να ενισχύσουν τις διδακτικές μεθόδους τους, και τέλος, τη σύνοψη συμπερασμάτων.

Οργάνωση και διαμόρφωση του προγράμματος

Οι Μίμινου και Σπανακά (2013) συμφωνούν ότι η αυτοδύναμη εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει ταυτόσημα προγράμματα σπουδών με τη συμβατική εκπαίδευση και να κινούνται παράλληλα, ωστόσο διαφέρουν ως προς τον τρόπο σύνθεσης του εκπαιδευτικού υλικού και επικοινωνίας μεταξύ διδάσκοντα και διδασκόμενων.

Αρχικά, η πολιτεία πρέπει να παρέχει σε διδάσκοντες και διδασκόμενους τις απαιτούμενες υποδομές, προκειμένου να μπορέσουν να έχουν αμφότεροι πρόσβαση στην εκπαιδευτική πράξη. Ο βασικός εξοπλισμός είναι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και η σύνδεση στο διαδίκτυο, καθώς επίσης και έντυπα εγχειρίδια και βιβλία που θα χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά στην εκπαιδευτική πράξη. Η επιστημονική ομάδα που θα οριστεί για την εποπτεία της εύρυθμης λειτουργίας του θεσμού οφείλει να οργανώσει το περιεχόμενο της ύλης, τις δραστηριότητες και το πλαίσιο αξιολόγησης.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συνδυάζει σύγχρονες και ασύγχρονες δραστηριότητες αποσκοπώντας στην αυτομάθηση των μαθητών (Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015). Η εξέλιξη της τεχνολογίας είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πληθώρας ψηφιακών εργαλείων που διευκολύνουν τη διενέργεια της εκπαίδευσης από απόσταση. Όσον αφορά στο σύγχρονο μέρος, πλατφόρμες όπως η Webex (<https://www.webex.com/>) ή το Microsoft Teams (<https://www.microsoft.com/el-gr/microsoft-teams/>) επιλέγονται από πολλά σημαντικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, επί παραδείγματι το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, για τη συνάντηση εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων μέσω τηλεδιασκέψεων. Στην περίπτωση της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προτείνεται η διενέργεια συστηματικών συναντήσεων δύο έως τρεις φορές την εβδομάδα, ώστε να αξιολογείται η πρόοδος των μαθητών και να αισθάνονται την ψυχολογική παρουσία του σχολείου κοντά τους.

Από την άλλη πλευρά, το ασύγχρονο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας εντοπίζεται σε άλλα μέσα, όπως τα συστήματα διαχείρισης μάθησης, ή e-class, όπου συστήνονται ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης (Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015). Η κοινότητα προάγει τη συνεργασία και την οικειότητα, ενώ

μέσω της αλληλεπίδρασης των μελών παρέχονται οδηγίες, διευκρινίσεις, ανατροφοδοτήσεις και διαμοιρασμός του περιεχομένου του μαθήματος (Anderson, 2008, όπ. αν. στο Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015).

Επιπρόσθετα, είναι κομβικής σημασίας η σύνθεση κατάλληλου του εκπαιδευτικού υλικού, που να χαρακτηρίζεται από πολυμορφικότητα (Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015). Οι μορφές που μπορεί να λάβει είναι το έντυπο υλικό, η χρήση οπτικοακουστικών μέσων, ή ακόμη υβριδικές δραστηριότητες που θα ενσωματώνονται στην εκπαιδευτική πράξη για την επίτευξη διδακτικών στόχων και την κάλυψη των μαθησιακών αναγκών της ομάδας. Ανάμεσα στις επιτυχείς δράσεις που έλαβαν χώρα κατά την έκτακτη τηλεκπαίδευση, ήταν η εκπαιδευτική τηλεόραση, η οποία θα προσέδιδε σημαντικά οφέλη σε μαθητές σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ο Λιοναράκης (1999, όπ. αν. στο Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015) τονίζει ότι το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αναδιαμορφώνεται, ώστε να είναι έγκυρο, εύχρηστο και ευέλικτο, για να μπορεί να επιτευχθεί το μέγιστο επίπεδο αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτού και των μαθητών.

Όσον αφορά στα μαθησιακά αντικείμενα, που αποτελούν βασικό μέρος του εκπαιδευτικού υλικού, ο Polsani (2003, όπ. αν. στο Παπανικολάου, Κυβέλη & Μανούσου, 2019) καθιστά σαφές ότι πρέπει να διέπονται από τρεις λειτουργικές απαιτήσεις: προσβασιμότητα, επαναχρησιμοποίηση και διαλειτουργικότητα. Η αναζήτηση μαθησιακών αντικειμένων μπορεί να προσανατολιστεί σε αποθετήρια, τα οποία είναι ειδικά διαμορφωμένα για να προασπίσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ διδάσκοντα και διδασκόμενων, όπως το Φωτόδεντρο (<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού γνωρίζει ορισμένες διαφοροποιήσεις, εξαιτίας της ιδιαίτερης φύσης της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ο Ματσαγγούρας (2007, όπ. αν. στο Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015) σημειώνει πως παρέχεται περισσότερη ευελιξία στον εκπαιδευτικό και δύναται να αναπροσαρμόζει τη διδασκαλία του σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών του. Από

αυτό το γεγονός προκύπτει ότι μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς δίνει διδάξιμη ιδιότητα στα αντικείμενα προς διδασκαλία. Μεγάλο μέρος της εργασίας του θα αφιερώνεται στο σχεδιασμό δραστηριοτήτων που θα στοχεύουν στην ευρετική πορεία της γνώσης εκ μέρους των μαθητών (Αναστασιάδης, 2020).

Ο εκπαιδευτικός εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποκτά διττή φύση, καθώς γίνεται και σύμβουλος των μαθητών του. Απώτερος στόχος της διδακτικής διαδικασίας δεν είναι η απλή μεταλαμπάδευση των γνώσεων, αλλά η ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτορρύθμισης της μελέτης και μακροπρόθεσμα, αυτομάθησης (Ματσαγγούρας, 2000, Πόρποδας, 2003, όπ. αν. στο Ευμορφοπούλου & Λιοναράκης, 2015). Συνεπώς, εκτός από της επιστημονική υποστήριξη του μαθήματος, μέσω της επικοινωνίας με την ομάδα του συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοκυριαρχίας και ανεξαρτητοποίησης των μαθητών, ούτως ώστε να είναι σε θέση να επιτύχουν στις προκλήσεις των εργασιών και των σπουδών τους.

Ο Λιοναράκης (2009), υπογραμμίζει την επιπρόσθετη ιδιότητα του διδάσκοντα ως εμπνευστή και καθοδηγητή των μαθητών. Αναλαμβάνει την καλλιέργεια θετικού ψυχολογικού κλίματος, που να αποπνέει ασφάλεια και εμπιστοσύνη στην ομάδα. Είναι το πρόσωπο που θα υποστηρίξει συναισθηματικά τους μαθητές και θα τους ενθαρρύνει να οικοδομήσουν συνεργατικά τις γνώσεις τους και να ανακαλύψουν τις μαθησιακές διαδρομές για την επίτευξη των στόχων τους (Αναστασιάδης, 2020). Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι βαρύνουσας σημασίας η συστηματική και ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών. Η Βασάλα (2005) τονίζει ότι η αποτελεσματική επικοινωνία προϋποθέτει τη δημιουργία σχέσης οικειότητας, τη συχνή ανατροφοδότηση για τη σχολική απόδοση των μαθητών, την καθοδήγηση για την υπερπήδηση των εμποδίων της μελέτης τους και την ουσιαστική και περιεκτική αξιολόγηση της προσπάθειάς τους.

Υποστήριξη εκπαιδευτικών στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Μετά από σύσταση της πολιτείας, σημαντικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, μεταξύ των οποίων το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το ΕΑΠ, σχολικοί σύμβουλοι (ΠΕΚΕΣ), η δράση e-Twinning και πληθώρα κοινοτήτων μάθησης που

συστάθηκαν άτυπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνεισέφεραν σημαντικά στην υποστήριξη των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της έκτακτης τηλεκπαίδευσης (Αναστασιάδης, 2020).

Οι εκπαιδευτικοί φορείς, σε συνεργασία με την πολιτεία, δύνανται να διοργανώσουν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να εξοπλίσουν τους εκπαιδευτικούς με τις απαραίτητες γνώσεις για τη παιδαγωγική διάσταση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Οι κατά τόπους και ειδικότητα σχολικοί σύμβουλοι είναι σε θέση να συστήσουν workshops, ή ακόμη, να λειτουργήσουν ως μέντορες, που θα παρακολουθούν στενά την πρόοδο του θεσμού, θα δέχονται τυχόν προβληματισμούς των εκπαιδευτικών και θα τους συμβουλεύουν, μία μέθοδος που αξιολογείται στο Πανεπιστήμιο της Athabasca (Bochke, 2001). Τέλος, σε νεοσύστατα προγράμματα σπουδών, και ιδιαίτερος σε όσα διενεργούνται εξ αποστάσεως, ενδείκνυται η σύνθεση κοινοτήτων πρακτικής. Η ευελιξία που διέπει το θεσμό τον καθιστά πρόσφορο έδαφος για τη δοκιμή πρακτικών, τη πειραματική δημιουργία και χρήση ψηφιακών εργαλείων και την επαναπλαισίωση επιτυχημένων μεθόδων που, ενδεχομένως, να ταιριάζουν καλύτερα στα μαθησιακά προφίλ της εκάστοτε ομάδας μαθητών.

Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, είναι σαφές ότι η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση προϋποθέτει χρονοβόρα και λεπτομερή προετοιμασία για να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Τόσο σε επίπεδο διδασκόντων, όσο και υποδομών και εκπαιδευτικού υλικού, είναι κομβικής σημασίας ο προσεκτικός σχεδιασμός του προγράμματος σπουδών, ώστε οι μαθητές να έχουν ισότιμη πρόσβαση στη γνώση με τους συνομηλίκους τους που παρακολουθούν τη συμβατική εκπαίδευση.

Ο ρόλος του διδάσκοντα δέχεται σημαντικές διαφοροποιήσεις, εμπλουτίζεται και επιβαρύνεται. Η μαθητοκεντρική προσέγγιση της σχολικής εξΑΕ, ειδικά στην περίπτωση της πρωτοβάθμιας που απευθύνεται σε μικρές ηλικίες, επιτάσσει την επίτευξη περισσότερων συναισθηματικών στόχων. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαία η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην εμπύχωση των μαθητών και την παροχή κινήτρων για περαιτέρω εξέλιξη.

Τέλος, στο δύσκολο έργο των εκπαιδευτικών καλείται να συνδράμει η πολιτεία και τα στελέχη εκπαιδευτικών φορέων. Η υποστήριξη των διδασκόντων σε ακαδημαϊκό και ψυχολογικό επίπεδο θα οδηγήσει σε ένα συνεχώς αναβαθμιζόμενο και εκσυγχρονισμένο πρόγραμμα σπουδών, που θα βοηθήσει τους μαθητές να επιτύχουν τους μαθησιακούς στόχους στο σύνολό τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.12681/jode.25506>
- Βασάλα, Π., & Στεφάτου, Μ. Ή. (2016). Το Προφίλ του Εκπαιδευτή Ηλεκτρονικής Μάθησης και ο Ρόλος του στη Μαθησιακή Διαδικασία. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 6(1A). Ανακτήθηκε από <http://icodl.openet.gr/index.php/icodl/2011/paper/view/52>
- Ευμορφοπούλου, Ε., & Λιοναράκης, Α. (2015). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε μεικτά και πολυμορφικά μοντέλα. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 8(2A).
- Μίμινου, Α., & Σπανακά, Α. (2016). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(2A). Ανακτήθηκε από <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.580>
- Λιοναράκης, Α. (2009). *Η Εκπόνηση Μεθοδολογικής Προσέγγισης (Διδακτικής) των Προγραμμάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης Από Απόσταση*. Αθήνα. Ανακτήθηκε από http://edu4adults.blogspot.gr/2011/11/blog-post_20.html#axzz37fFaikWB
- Παπανικολάου, Κ., & Μανούσου, Ε. (2019). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Μία Έρευνα Δράσης για την αναπλήρωση των μαθημάτων για τους μαθητές που απουσιάζουν περιστασιακά από το σχολείο. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(1), 184-201.

Bochke, S. L. (2001). Valuing perspectives: a grounded theory of mentoring in a distance education environment. Master of Distance Education thesis, Athabasca University.